
RECENZE KNIH

Hauch M. (Hrsg.): **Paartherapie bei sexuellen Störungen.**

Das Hamburger Modell: Konzept und Technik

G. Thieme, Stuttgart, 2006, 204 stran.

Hamburská sexuologická škola zveřejnila poprvé svoje pojetí terapie sexuálních dysfunkcí a podrobný návod k jejímu provádění, vycházející z techniky Masterse a Johnsonové, v roce 1980 v monografii s názvem „Sexuell gestörte Beziehungen“ pod redakcí G. Arentewicze a G. Schmidta. Úspěšná knížka pak vyšla ve dvou dalších doplněvaných vydáních ještě v roce 1986 a 1993. Současná nová monografie na předchozí publikaci navazuje a dřívější poznatky dále rozvíjí s osmičlenným týmem v novém složení. Ten se nyní skládá ze šesti psychologek, jedné sociální pedagožky a jednoho lékaře. Oba týmy se překrývají pouze osobou Margrety Hauchové, která spolupracovala i na předchozích vydáních. Zatímco nemalá část obsahu předchozích vydání byla věnována dokumentování terapeutických výsledků u jednotlivých poruch s množstvím tabulek i s kazuistickými ukázkami obtížných průběhů, nová monografie se statistikou účinnosti již nezabývá a je pojata spíše jako příručka či učebnice jak sexuální terapii provádět. *Teoretická část* je rozdělena do kapitol Kdo se léčí, Co se léčí a Jak se léčí. Následuje podrobně rozpracovaný nově pojatý *manuál*, v jehož první části jsou obecné informace o požadavcích na terapeuty a pacienty a orientační přehled průběhu a ve druhé části se postupuje od důkladného úvodního anamnestického vyšetření přes podrobný popis jednotlivých cvičení, rozdělených do šesti postupných domácích úkolů, až k ukončení terapie.

Autoři nabízejí *tři formy terapie*: 1. Standardní forma spočívá v sezeních 1–2krát týdně s jedním terapeutem a trvá přibližně 9–24 měsíců s asi 30–60 sezeními. 2. Tzv. kompaktní forma se uskutečňuje během tří týdnů při každodenních sezeních, která vedou dva terapeuti obojího pohlaví. 3. Skupinová párová terapie se 4–5 dvojicemi a dvěma terapeuty obojího pohlaví se uskutečňuje jednou týdně v trvání 2–3 hodin po dobu 9–12 měsíců s přibližně 25 až 35 sezeními.

Podstatnou inovaci manuálu vidí autoři především v důrazu na *princip vlastní zodpovědnosti* každého z partnerů za svoje chování a pocity. Z tohoto principu pro dvojici vyplývají dvě pravidla, „pravidlo egoismu“ a „pravidlo veta“. Zodpovědnost za sebe znamená, že každý má provádět nebo dovolit dělat druhému při cvičeních jen to, co se mu líbí nebo mu přinejmenším není nepříjemné. „Egoismus“ znamená, že každý se zaměřuje na svoje vlastní pocity a necítí se zodpovědným za reakce a pocity druhého. „Pravidlo veta“ zna-

mená, že každý může jednání druhého (doteky, hlazení, sexuální stimulaci apod.) okamžitě přerušit, kdykoliv mu začne být nepříjemné. Doporučuje se, aby takový negativní „zákaz“ byl doprovázen návrhem místa a způsobu doteků či stimulace, které mohou být v dané etapě cvičení vnímány jako příjemné.

Cvičení, která mají dvojice provádět, jsou v manuálu rozdělena na cvičení společná a cvičení pro každého zvlášť. K šesti postupným společným cvičením patří: 1. *Hlazení I.* Jde o doteky na těle partnera, při nichž se vynechávají oblasti genitálií a ženských prsů a partneři se během asi půl hodiny střídají po pěti minutách v aktivní a pasivní roli. Postup je v manuálu ilustrován doslovným záznamem rozhovoru o zkušenostech léčeného páru. 2. *Hlazení II.* Cvičení zahrnuje již i doteky na prsou a genitáliích. 3. *Zkoumání genitálií.* Partneři si mají vzájemně ukazovat svoje pohlavní orgány a popisovat partnerovi jejich jednotlivé součásti, aniž by se při tom poddávali sexuálnímu vzrušení. 4. *Hra se sexuálním vzrušením.* Partneři mají jeden druhého střídavě sexuálně stimulovat, a při tom zabránit tomu, aby došlo k orgasmu. Jakmile vzrušení začne nabývat větší intenzity, mají dráždění přerušit a nechat vzrušení odeznít. Pak mohou pokračovat, aby si dokázali vyvolat několik „vln“ nárůstu a odeznění vzrušení. 5. *Zavedení penisu.* Má je provést žena v poloze jízdo, kdy si jednou rukou rozevívá malé pysky a druhou úd, zvlhčený lubrikačním gelem, zasunuje. 6. *Soulož* se zkoumavými a stimulujícími pohyby pánví.

Samostatná individuální cvičení zahrnují u žen i u mužů důkladné prohlížení vlastního těla před velkým zrcadlem, pak podrobné prozkoumávání genitálií, hru se vzrušováním (vyvolání a odeznění v několika vlnách) a případnou masturbaci až k orgasmu. Ženy s vaginismem si zavádějí zapůjčené kovové Hegarovy dilatátory v pěti velikostech od 10 do 26 mm.

I když popsaný terapeutický postup zapadá převážně do rámce psychoterapie kognitivně behaviorální, kazuistické ukázky a komentáře k nim ukazují na výrazné ovlivnění autorů také psychoterapií dynamickou a psychoanalytickou. V rozsáhlé kazuistice vaginismu, kde nácvikový postup vážne, sledují „nevědomý odpor“, „latentní konflikty“, nutkavé přenášení ambivalentních vztahů k rodičům do vztahu partnerského, konverzní přesuny do somatických potíží a nahrazování jedněch symptomů druhými, potlačování zlosti, manipulativní využívání pravidel terapie ve službách odporu a terapeutické

ké poznávání „smyslu symptomů“ v souvislosti s předcházejícími životními zkušenostmi. Komplikovaný průběh má dohru v tom, že se pacientka následně podrobuje psychoanalýze, aby mohla své problémy lépe poznat a zpracovat.

Nabízí se srovnání s našimi kroměřížskými zkušenostmi s terapií sexuálních dysfunkcí publikovanými v analogickém časovém rozpětí rovněž ve čtyřech postupně doplňovaných a rozšiřovaných monografických vydáních (1982, 1987, 1999 a 2003). U standardního hamburského postupu udivuje velký časový rozsah a množství sezení (30-60). Náš ambulantní postup počítá pouze s osmi až deseti sezeními během dvou až tří měsíců. V rámci náviku poněkud udivuje kategorický požadavek, aby si partneři v nevzrušeném stavu ukazovali genitálie a věcně pojmenovávali jejich součásti. U mnoha našich pacientek by tato *vizuální* konfrontace s genitáliemi narážela na obtížně překonanou nechuť, zatímco dotekové, *taktilní* objevování a prozkoumávání je pro ně přijatelné. „Hra se sexuálním vzrušením“ u muže, kdy se má dovolit vyvolání erekce, která se následně nechává ochabnout, má značný význam pro odbourávání strachu ze selhání: muž si ověří, že v pohodovém psychickém rozpoložení lze erekci novým drážděním bez problémů opakovaně vyvolávat znovu. U žen se nám však zdá zbytečným, aby se při nárůstu vzrušení podobně bránily blízcímu se orgasmu a nechávaly narůstající vzrušení opakovaně odeznít: o orgasmus nemají sice při náviku „usilovat“, ale mohou-li jej při probíhající stimulaci spontánně prožít, tak proč by jej neměly nechat proběhnout. V hamburském manuálu nám chybí cvičení s návikem mimokoitálního manuálního

prodlužování orgastické latence muže (např. metodou „stop-start“ bez odeznívání erekce). Udivuje zapůjčování ocelových Hegarových dilatátorů ženám s vaginismem, když jsou k dispozici dilatátory plastické (přinejmenším ve formě snadno dostupných vibrátorů).

Při čtení textu působí dost rušivě snaha zahrnout vždy oba rody, mužský i ženský, jak na straně terapeuta-terapeutky, tak na straně pacienta-pacientky. Autorky to řeší podivnou zkratkou s velkým I na konci příslušného substantiva: „Die Zusammenfassung der/des TherapeutIn“, „Kommunikation mit der/dem PartnerIn“, „Die Übungen jeder/s einzelnen werden im Beisein der/des PartnerIn in der folgenden Sitzung detailliert besprochen“. Máme štěstí, že u nás takový pochybný feministický výdobytek nezakořenil a že pojmy terapeut a pacient u nás v odborné literatuře stále znamenají jak muže tak ženu.

Závěrem chci projevit radost, že mi redakce časopisu tuto brožovanou knížku poslala k recenzi a umožnila mi tak poznat další vývoj sexterapie v Německu i referovat o něm našim odborníkům. Ukazuje se, že ani vítězný nástup inhibitorů fosfodiesterázy typu E5 pro mužské poruchy erekce nepostavil psychoterapeuticky nácvikově zaměřenou sexuální terapii na vedlejší kolej. Rozsáhlé a důkladně zpracované poznatky hamburského týmu v publikaci jeho „druhé generace“ podstatnou měrou souzní i se zkušenostmi našich sexuologů a jsou velmi inspirativní. Všem odborníkům znalým německého jazyka četbu vřele doporučuji.

Prof. PhDr. Stanislav Kratochvíl, CSc.

Hippius H., Holdorff B., Schliack H. (Ed.): **Nervenärzte 2. Biographien**

G. Thieme Verlag, Stuttgart, New York, 2006, 248 stran.

ISBN 3-13-128351-3.

Reprezentativní knížka na křídovém papíře obsahuje celkem 21 zhruba 10stránkových biografií německých neurologů a psychiatrů, kteří se lékařsky, vědecky nebo pedagogicky proslavili hlavně v 19. a 20. století.

V německých zemích přetrvávala dlouho tradice neuropsychiatrických pracovišť a neuropsychiatrů. Přesto každý ze zmiňovaných byl vždy „spíše neurolog“, anebo „spíše psychiatr“. Historický vývoj dal za pravdu specializacím, ne vždy ku prospěchu pacientů.

Životopisné črty se zabývají mj. životopisy, významnými objevy a publikacemi, literárními odkazy, ale i popisem psychiatrie během nacistické éry a 2. světové války. Historii medicíny, a zvláště neuropsychiatrii, je v německé oblasti věnována veliká publicita. V letech 1956-1963

vydal K. Kolle (šéf neurologické a psychiatrické kliniky mnichovské univerzity) třísvazkové „Lebensbilder“ Grossen Nervenärzten. Recenzovaná publikace je pokračováním prvního svazku *Nervenärzte 1*, který vyšel v r. 1998

Jsou v ní uvedeny medailony slavných neurologů a psychiatrů převážně 19. a 20. století (m.j. M. Bleuler, H. Bürger-Prinz, J. Ch. Heinroth, K. L. Kahlbaum, K. Kleist, R. von Krafft-Ebing, M. Lewandovsky, J. Zutt).

Příspěvky 33 autorů dokumentují, jak si vysoce současníci váží svých učitelů a předchůdců a jak dokáží kriticky zhodnotit jejich dílo a vyjmout z něho poučení pro současnost.

MUDr. Pavel Baudiš, CSc.

Vo vydavateľstve F už vyšlo veľa kvalitných prekladov odbornej literatúry z pera MUDr. Jozefa Hašta. Tentoraz dostávame do rúk jeho pôvodnú prácu *Vzťahová väzba*. Vychádza v nej z teórie pripútania Johna Bowlbyho, ktorá až v súčasnosti akoby nachádzala ocenenie a svoje miesto u odborníkov. Koncom 50. rokov, keď Bowlby svoju teóriu formuloval, nebola v psychoanalytických kruhoch jednoznačne prijímaná. Bowlby so spolupracovníkmi vychádzal z pozorovania detí v reálnych podmienkach odlúčenia od blízkej vzťahovej osoby (počas 2. svetovej vojny a jej následkom o. i.), čím pripísal väčšiu váhu objektívnemu pozorovaniu a menšiu váhu fantáziám, a s tým mnohí súčasní psychoanalytici nesúhlasili. Bowlby šiel ešte ďalej a tvrdil, že vzťah a pripútanie k blízkej vzťahovej osobe nevzniká ako dôsledok uspokojovania primárnych biologických potrieb dieťaťa, ale je evolučne zakódovaný ako samostatná potreba rovnocenná biologickým potrebám. Dieťa by bez opateru neprežilo, a preto sa uňho evolučne vyvíja tzv. pripútačie správanie, ktorým si opateru pýta a zabezpečuje. Vzťahová väzba sa vyvíja v niekoľkých typoch závislých od vnútorných faktorov dieťaťa, ale aj správania vzťahovej osoby k dieťaťu.

Hašto Bowlbyho teóriu zasadzuje do kontextu psychoanalytických teórií, dobových aj súčasných, uvádza jej evolučno-biologické a etologické aspekty, ako aj aspekty neurobiologické, kde sa zaoberá vplyvom psychologických zážitkov na neuroplasticitu mozgových buniek. Ako psychoterapeut uvažuje aj o význame výskumov Bowlbyho a následníkov pre psychoterapeutickú prax, pre vzťah psychoterapeuta a klienta v kontexte konkrétnej väzby, ktorá sa u každého z nich vyvinula. Oboznámime sa aj s výskumami, ktoré sa zameriavajú na vzťah vzťahovej väzby k jednotlivým psychiatrickým diagnózam a s interview (Adult Attachment Interview - AAI), ktoré vyvinula M. Mainová a kol. roku 1985 na posúdenie vzťahovej väzby u konkrétneho jednotlivca.

Autor vychádza z rozsiahleho štúdia literatúry, na ktorú sa v texte odvoláva, na ilustráciu uvádza veľa príkladov z vlastnej praxe. Hoci ide o odborný text, je písaný čitateľne, autor sa k mnohým úvahám cyklicky vracia, takže čitateľ nenásilne preniká čoraz hlbšie do problematiky knihy. V knihe je aj nemecký súhrn.

Mgr. Eva Vohlídková

EUTANAZIE, NEBO PALIATIVNÍ PÉČE?

Marta Munzarová

Otázky života a smrti se pro současného člověka vůbec nestaly lehčími nebo méně významnými, než byly pro všechny generace před námi. Nejen pro umírání a smrt naši vlastní a také pro naše nejbližší se nově nabízí schůdné „technické řešení“. Je medicínské, odborné, aseptické. Je krátké, účinné, dostupné a definitivní. Tato možnost, právo či milosrdenství však vyvolává diskuse, klidné – i ty ostré a emocionální. Kniha prof. MUDr. M. Munzarové, CSc., přednostky Ústavu lékařské etiky Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně však není jen knihou o smrti a umírání, je spíše knihou o životě člověka a jeho důstojnosti. Je výjimečným příspěvkem do současné diskuse o eutanazii a také o postavení a významu paliativní léčby i životní závěrečné péče. Autorka se nevyhýbá žádné těžké otázce, odpovídá s osobní statečností, srozumitelně, poctivě a pravdivě.

Knihu recenzoval Doc. MUDr. Jozef Glasa, CSc., z Bratislavy. Je určená nejen lékařům a pracovníkům všech zdravotníckych oborů, ale také nejširší verejnosti.

Vydala Grada Publishing v roce 2005. ISBN 80-247-1025-0, kat. číslo 1322, 150 x 210, brož. vazba, 112 str., cena 165 Kč.

Objednávku můžete poslat na adresu: Nakladatelské a tiskové středisko ČLS JEP, Sokolská 31, 120 26 Praha 2, fax: 224 266 226, e-mail: nts@cls.cz